

*Пархоменко П. І.,**кандидат юридичних наук,
суддя**Бахмацького районного суду Чернігівської області;
доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

ПРОКУРОР В СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ

Анотація. Стаття присвячена узагальненню та аналізу наукових розробок, міжнародних стандартів, діючого законодавства і практики його застосування, на підставі якого можна виділити важливість ролі прокурора в системі правосуддя дружнього до дитини, позитивні та негативні аспекти відповідної компетенції по захисту прав дитини, на підставі чого запропоновано шляхи по вдосконаленню функціонуванню описуваного суб'єкта правосуддя дружнього до дитини.

Зроблено висновки, що в сучасних умовах прокурор займає важливе місце в системі правосуддя дружнього до дитини і його функції не обмежуються лише судовим розглядом.

Діяльність прокурора, як суб'єкта правосуддя дружнього до дитини охоплює, як сферу кримінального судочинства, так і інші сфери, не пов'язані із притягненням дітей до кримінальної відповідальності. При цьому досвід інших країн не виключає можливостей прокурора діяти поза кримінальними провадженнями.

В цілому політика Офісу Генерального прокурора спрямована на імплементації міжнародних стандартів у сфері правосуддя дружнього до дитини і свідчить про втілення в практичну діяльність багатьох його елементів, особливо в сфері кримінального судочинства, по відношенню до дітей, які потрапили не тільки у конфлікт із законом, але і перебувають у контакт із законом.

Поряд з цим залишаються не вирішеними питання щодо статусу прокурора при захисті прав дитини не в кримінальних провадженнях і можливостей його дій в інтересах дитини, що викликано, як недоліками законодавчого регулювання, так і відповідними підходами на практиці, що потребує подальшого обговорення та наукового аналізу.

Ключові слова: права дитини, правосуддя дружнє до дитини, якнайкращі інтереси дитини, прокурор; спеціалізація фахівців.

Постановка проблеми. Реалізація елементів правосуддя дружнього до дитини вимагає залучення фахівців із різних сфер, які б мали відповідну спеціалізацію по роботі із дітьми, кожен із яких, маючи свої функції та компетенцію, в основу діяльності поставить дитиноцентрований підхід і створить дружні для дитини умови, яка потрапляє у сферу дії правосуддя, незалежно від її статусу.

Органи прокуратури в різні історичні періоди більшою чи меншою мірою відігравали важливу роль у забезпеченні додержання прав і свобод малолітніх та неповнолітніх [1, с. 38] і з нашої точки зору займають особливе місце в системі правосуддя дружнього до дитини, охоплюючи різні сфери його реалізації.

Наприклад Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду опублікував нову політику щодо дітей, яка являє собою важливий крок до реалізації постійного зобов'язання застосувати підхід до розслідувань і судових переслідувань з урахуванням інтересів дітей, формулюючи, як можливо активно та чітко враховувати їхній досвід у всіх справах. Вона включає останні дослідження розвитку, пам'яті та здатності дітей брати участь у судових процесах, а також появу нових технологій для підтримки їх безпечної участі [2].

Ольшанецький І.В. досліджуючи тему спеціалізованих органів у справах неповнолітніх і говорячи про органи прокуратури, зазначив, що вони являючись учасниками цієї системи, будучи наділеними відповідними конституційними повноваженнями та забезпечуючи захист прав, свобод та інтересів неповнолітніх, залишаються невід'ємним елементом ювенальної юстиції [3, с. 48].

Сухонос В.В. зробив висновки про те, що під об'єктом діяльності прокурора щодо захисту прав і свобод неповнолітніх поза межами кримінального провадження слід розуміти конкретизовану легітимну соціальну, економічну, культурну або іншу можливість та суб'єктивну потребу чи інтерес, які зумовлені особливостями фізичного, психологічного й розумового розвитку неповнолітньої дитини, що визначаються та здійснюються у певний проміжок життя до досягнення повноліття (18 років), виходять із принципів природного права загальнолюдських цінностей, визнаних у національному законодавстві і міжнародному праві, гарантується Конституцією України, міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України, а також іншими нормативними актами, котрі зазнали порушення внаслідок протиправного діяння та можуть бути відновлені в наслідок втручання прокурора [4, с. 108].

У сфері кримінальної юстиції звернуто увагу на те, що визначну роль має прокурор, якого наділено процесуальними повноваженнями, необхідними для забезпечення прийняття законних процесуальних рішень і виконання процесуальних дій щодо неповнолітніх [5, с. 229].

В одному із наших досліджень ми звертали увагу, що діяльність прокуратури наразі потребує ефективності, справедливості, максимально можливої відкритості, активності на засадах забезпечення прав людини і громадянина з метою відновлення довіри суспільства до цього потужного правоохоронного органу, без взаємодії з яким процесуально-слідча діяльність та направлення матеріалів досудового розслідування неможливо до суду. Нами наголошувалось, що найбільш резонансними, окрім безпосередньо військових, є правопорушення щодо дітей на окупованих територіях, тому все більшої актуальності набу-

ває питання юридичної відповідальності за сексуальне та інше насильство над дітьми у воєнний час [6, с. 207].

Отже ми можемо побачити, що участі прокурора в питаннях захисту прав дитини надається важливе значення, вона, з врахуванням повноважень прокурора, може бути реалізована шляхом залучення в різні сфери судочинства за участі дитини, незалежно від її статусу в системі правосуддя.

Стан дослідження. Сфері, яка визначала роль прокурора в системі захисту прав дитини була присвячена увага багатьох дослідників, зокрема це прослідковується з робіт Грабовської О.О., Кісліціної І.О., Панчишиної О.О., Попова Г.В., Оуденко В.В., Остапеч В.О., Хмелевської Н.В. та інших.

Проте, відповідні дослідження не охоплювали питання функцій прокурора в загальній системі правосуддя дружнього до дитини з визначенням його важливої ролі по захисту прав дитини, як суб'єкта, який комплексно захищає права дитини, незалежно від видів судочинства та статусу дитини, яка потрапила в сферу його дії.

Метою статті є узагальнення та аналіз наукових розробок, міжнародних стандартів, діючого законодавства і практики його застосування, на підставі якого можна виділити важливість ролі прокурора в системі правосуддя дружнього до дитини, позитивні та негативні аспекти відповідної компетенції по захисту прав дитини, на підставі чого запропонувати шляхи по вдосконаленню функціонуванню описуваного суб'єкта правосуддя дружнього до дитини.

Виклад основного матеріалу. Описуючи розширення ролі прокурора в ювенальній юстиції Джемес С. наголошує на важливих речах, зокрема на тому, що прокурор більше не служить просто сторожем системи судів у справах неповнолітніх, визначаючи, яких неповнолітніх слід звинуватити у злочинах, кого слід усунути від кримінального переслідування та чи будуть докладені зусилля для передачі до кримінального суду для дорослих. Хоча ці основні функції залишаються для всіх прокурорів, щоб впоратися з різким зростанням злочинності серед неповнолітніх за останнє десятиліття передбачуваних прогнозів на майбутнє, сьогодиншній прокурор у справах неповнолітніх повинен зробити набагато більше. Він або вона повинна бути захисником справедливості, жертв і суспільних цінностей, а також як переговорник і радник. Що ще важливіше, сьогодиншній ювенальний прокурор повинен вийти за межі будівлі суду і стати лідером громади та вчителем, працюючи з громадськими, соціальними та церковними групами, а також зі школами для запобігання злочинності серед неповнолітніх перш ніж це станеться [7].

В дослідженні щодо питання історичних та практичних аспектів діяльності ювенальної прокуратури звернуто увагу на те, що визначення поняття ювенального прокурора в законодавстві відсутнє, проте сам термін згадується в Наказі Генпрокурора «Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству». Відповідного до цього наказу можна умовно визначити, хто такий ювенальний прокурор. Ювенальний прокурор – це прокурор, діяльність якого спрямована на виконання функцій прокуратури у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, задля захисту інтересів дітей та протидії насильству [8, с. 45-46].

Ми з своєї точки зору, не оспорюючи і навпаки підвищуючи роль прокурора в системі правосуддя дружнього до дитини, його діяльність не обмежували б лише сферою кримінальної

юстиції, наголосивши на місці прокурора у сфері захисту прав дитини і не в «кримінальній сфері».

Широкий підхід до розуміння захисту прокурором прав і свобод дітей запропонував Попов Г.В., визначивши його, як комплексну діяльність органів прокуратури в межах їхньої компетенції з використанням наданих законом засобів, що починається з настанням юридичного факту (невиконання приписів законодавства, порушення вимог закону тощо) та здійснюється з метою забезпечення правопорядку й лише за умови недопущення підміни органів відомчого управління та контролю і невтручання у господарську діяльність, якщо вона не суперечить чинному законодавству [9, с. 27].

Правовий статус прокурора у сфері кримінального судочинства з нашої точки зору має ряд позитивних рис, які дозволяють забезпечити принцип найкращих інтересів, особливості якого в кримінальному провадженні застосовується щодо дітей, злочинців (наприклад, підозрюваних, обвинувачених або визнаних винними в порушенні) або причетних до справи (як жертви або свідків), а також дітей, охоплених ситуацією, коли їхні батьки вступають у конфлікт із законом. Комітет ООН з прав дитини підкреслює, що найкраще забезпечення інтересів дитини означає, наприклад, що традиційні цілі кримінального правосуддя, такі як припинення/покарання, повинні поступатися місцем реабілітації та виправних цілей правосуддя щодо дітей-правопорушників [10].

Так само і Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини містять положення про те, що у державах-членах прокурори, якщо це входить до їх компетенції, повинні забезпечити застосування в процесі розслідування підходів, дружніх до дітей [11, с. 26].

Політика Офісу Генерального прокурора сприяє реалізації принципу якнайкращих інтересів дитини, що можна прослідкувати із наказу «Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству» від 04 листопада 2020 року № 509 [12], виходячи із змісту якого діяльність ювенальних прокурорів охоплює ситуації не тільки, коли дитина потрапляє в конфлікт із законом, а і перебуває в контакт із законом (в якості потерпілої, свідка), що є дуже важливим кроком при визначенні спеціалізації прокурорів та сфер захисту прав дитини.

Важливі кроки в реалізації правосуддя дружнього до дитини та міжнародних стандартів в цій сфері, які б визначали особливу роль прокуратури, було зроблено шляхом апробації пілотних проектів, які почали переростати із етапу «спроб та пошуку можливих дій» на етап «повсякденної практики».

З 2019 року почав реалізуватись пілотний проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення», який ґрунтується на відновних підходах у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки та нетяжкі злочини, вчинені неповнолітніми, і включає в себе скоординовану організацію ефективної комунікації між такими неповнолітніми і потерпілими від вчинених ними кримінальних правопорушень з метою забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, максимально раннього виведення неповнолітніх правопорушників із кримінального процесу з обов'язковим ужиттям узгоджених заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням [13].

В 2023 році стартував пілотний проект щодо залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх,

неповнолітніх осіб через регіональні / міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги, який спрямований на забезпечення найкращих інтересів дитини у кримінальних провадженнях та надання допомоги слідчому, дільничному, прокурору, слідчому судді, суду щодо визначення кандидатів психологів для залучення до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб і не змінює порядок їх залучення та інші засади кримінального провадження, визначені Кримінальним процесуальним кодексом України [14].

І досить серйозним та дієвим є запровадження пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність, метою якого є забезпечення при здійсненні досудового розслідування, судового розгляду у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх, а також при виконанні покарань щодо неповнолітніх ефективної реалізації існуючих обов'язкових універсальних та європейських стандартів захисту та забезпечення прав дітей, виконання вимог міжнародного законодавства [15].

В подальшому Офісом Генерального прокурора у співпраці з проектом Ради Європи «Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні» було проведено тренінги під назвою «Моделі ефективної міжвідомчої взаємодії у кримінальних провадженнях за участі дітей», метою яких є напрацювання дитиноцентрованих підходів та ефективних алгоритмів міжвідомчої взаємодії в процесі реалізації пілотного проекту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини [16].

Наведені підходи Офісу Генерального прокурора свідчать про втілення на практиці елементів правосуддя дружнього до дитини, підкреслюють місце і роль в ній прокурора.

Іншою є ситуація в ролі прокурора поза межами кримінального судочинства.

Якщо говорити про міжнародний досвід та міжнародні стандарти, то слід наголосити, що прокурорські служби більшості держав-учасниць Ради Європи мають, принаймні, певні завдання та функції за межами сфери кримінального права. Сфери компетенції відрізняються та включають, серед іншого, і сімейне, право, а також захист прав вразливих груп населення, таких як неповнолітні. У деяких Державах-учасницях завдання та навантаження прокурорів у цій сфері можуть навіть переважати над роллю прокурорів у системі кримінального судочинства. Не існує загальних міжнародних правових норм та правил стосовно завдань, функцій та організації прокурорської служби за межами сфери кримінального права [17].

Так, у всіх європейських країнах прерогативою прокуратури є кримінальне правосуддя, однак у багатьох країнах компетенція прокурорів поширюється на цивільне та адміністративне право [18].

Ярош І.С. досліджуючи проблематику щодо участі прокурора в цивільному процесі звернула увагу на те, що законодавство України в питанні участі прокурора в цивільному процесі потребує узгодження з положеннями Конституції України. Норми Закону України «Про прокуратуру», Сімейного кодексу України передбачають повноваження прокуратури у сфері представництва та захисту інтересів громадян, що прямо суперечить функціям прокуратури, зазначеним у Конституції України [19, с. 92].

В цьому аспекті Павліченко І.М. робить узагальнення про те, що зазначені вище положення Сімейного кодексу України

щодо повноважень прокурора звертатися до суду з певними позовами про захист сімейних прав та інтересів дитини не відповідають Конституції України і є такими, що фактично втрачили чинність, оскільки зміни до Конституції України були внесені Законом України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» пізніше у часі, ніж було прийнято Сімейний кодекс України [20, с. 314].

В такому випадку існує позиція, що найдоцільніше передати прокурорську функцію захисту прав та інтересів дитини в цивільних, адміністративних та господарських судах Уповноваженому Президента України з прав дитини [19, с. 91].

Так само і Венеціанська комісія роблячи висновок до проекту Закону України «Про прокуратуру» звертала увагу, що завдання захисту інтересів особи перед державою більш доцільно доручити інститутам на кшталт Уповноваженого з прав людини [21, с. 8].

Звернемо увагу на те, що практика звернення до суду Уповноваженого Президента України з прав дитини не є поширеною, як і участь даного суб'єкта в судових розглядах в інтересах дітей, що свідчить про неефективність відповідного підходу на даний час.

Отже ми можемо побачити, що існує переважна позиція про те, що функції прокурора, які випливають із положень Сімейного кодексу України, в тому числі, що можуть стосуватись захисту прав дитини, не узгоджуються з нормами Конституції України, що з нашої точки зору обмежує роль прокурора в системі правосуддя дружнього до дитини, в некримінальній сфері.

Підтвердженням цього є і практика не участі прокурорів в судових процесах, зокрема в питаннях усиновлення, позбавлення батьківських прав та відібрання дітей, що викликано саме законодавчими перешкодами.

Поряд з цим обмеженість участі прокурора в судових розглядах можна побачити із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 19 березня 2024 року по справі № 340/11/23 (адміністративне провадження № К/990/25554/23) [22]. В даній справі було зроблено висновки про те, що обраний прокурором спосіб звернення до суду з посиланням на перший виключний випадок (якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження) не спрямований на захист інтересів держави у сфері охорони дитинства у сфері соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а направлений на захист охоронюваного законом інтересу конкретно визначених осіб, у спосіб фактично надання правничої допомоги таким особам, що не узгоджується із Конституцією України та європейськими стандартами в частині повноважень, якими наділений прокурор щодо представництва прокурором інтересів держави в суді та свідчить про намагання прокурора повернутись до так званого «загального нагляду» (нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина; нагляд за додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами).

З врахуванням особливостей захисту прав дитини та місця прокурора в системі правосуддя дружнього до дитини, ми висловимо згоду з окремою думкою судді Верховного Суду

Кравчука В.М., який досить просто і зрозуміло описав проблему представництва дітей прокурором, вказавши, що ухвалена Судовою палатою постанова не сприяє захисту прав дітей-сиріт. Було наведено такі аргументи: ситуація, за якої діти-сироти не отримують те, на що мають право, не узгоджується з інтересами держави. Інтерес держави у цій сфері, навпаки, полягає у тому, щоб вимоги законодавства щодо соціального захисту дітей-сиріт виконувалися належно: вчасно та в повному обсязі. Гадаю, немає потреби розлого доводити особливий, вразливий статус дітей-сиріт. Захист цих дітей – це інтерес держави № 1, який має захищатися пріоритетно та ефективно. З практики, більшість дітей, позбавлених батьківського піклування, ніколи не звернуться до адвоката за правовою допомогою чи Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, як пропонується у постанові, за захистом права на грошову допомогу. З високою вірогідністю, вони ніколи не отримають належних їм коштів. Звісно, рішення не може ґрунтуватися на припущеннях, однак не може ігнорувати реалії життя. В такій ситуації лише участь прокурора, який звертається до суду на захист інтересів держави, здатна змінити ситуацію [23].

З нашої точки зору дуже важливими є тези про те, що інші механізми не є ефективними на практиці і лише участь прокурора здатна змінити ситуацію.

Слушно є думка Тимошевської І.П. про те, що участь прокурора в цивільному процесі в певних випадках, як-от захист інтересів держави, незахищених категорій громадян, або в тих випадках, коли відповідним правопорушенням зачіпаються інтереси значної кількості громадян, є виправданою за умови дотримання принципу рівності, змагальності сторін, пропорційності які, своєю чергою, забезпечуються детальною, чіткою регламентацією поведінки прокурора, а саме встановленням вичерпного переліку підстав та розширеного переліку умов участі, що забезпечувало б виконання вимоги щодо виключності повноважень, субсидиарності ролі прокурора, закріплення за прокурором рівних прав та однакових з іншою стороною обов'язків, що відповідають процесуальному статусу з метою недопущення встановлення привілейованого статусу прокурора у цивільному процесі [24, с. 7–8].

В свою чергу ми хотіли б наголосити на тому, що захист прав дитини і забезпечення ефективного представництва її прав є позитивним обов'язком держави і виходить за межі індивідуального представництва, що узгоджується із статтями 51–52 Конституції України.

Висновки. Таким чином ми можемо побачити, що в сучасних умовах прокурор займає важливе місце в системі правосуддя дружнього до дитини і його функції не обмежуються лише судовим розглядом.

Діяльність прокурора, як суб'єкта правосуддя дружнього до дитини охоплює, як сферу кримінального судочинства, так і інші сфери, не пов'язані із притягненням дітей до кримінальної відповідальності. При цьому досвід інших країн не виключає можливостей прокурора діяти поза кримінальними провадженнями.

В цілому політика Офісу Генерального прокурора спрямована на імплементації міжнародних стандартів у сфері правосуддя дружнього до дитини і свідчить про втілення в практичну діяльність багатьох його елементів, особливо в сфері кримінального судочинства, по відношенню до дітей, які потрапили не тільки у конфлікт із законом, але і перебувають у контакті із законом.

Поряд з цим залишаються не вирішеними питання щодо статусу прокурора при захисті прав дитини не в кримінальних провадженнях і можливостей його дій в інтересах дитини, що викликано, як недоліками законодавчого регулювання, так і відповідними підходами на практиці, що потребує подальшого обговорення та наукового аналізу.

Література:

1. Попов Г.В. Захист прокурором прав і свобод дітей: ретроспективний аспект. *Право і суспільство*. № 3, частина 3, 2015. С. 37–43.
2. ICC Офіс прокурора: Політика щодо дітей. Office of the Prosecutor of the International Criminal Court publishes new Policy on Children: Statement by ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-international-criminal-court-publishes-new-policy-children-statement-icc> (дата звернення 01.04.2024).
3. Ольшанецький І. В. Ювенальна юстиція: проблеми законодавчого врегулювання її органів в Україні (ювенальний суддя, прокурор, слідчий, адвокат). *Правова держава*. 2020. С. 45–56.
4. Сухонос В.В. Захист прокурором прав неповнолітніх поза межами кримінального судочинства: проблематика об'єкта та предмета. *Правові горизонти*. Випуск 8 (21). Суми. 2018. С. 101–110
5. Мерімеріна І. Реалізація повноважень прокурора під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх осіб. *Підприємництво, господарство і право*. № 5. 2021. С. 228–234.
6. Elena Gulak; Pozniakov Spartak; Iulia Iarmolenko; Pavlo Parkhomenko; Lidia Sukmanovska (2024). Regulatory and legal support for the reform of the prosecutor's – office in Ukraine (Regulatory and legal support for the reform of the prosecutor's office in Ukraine). Vol. 14 No. 1 (2024); *Interacción y Perspectiva Revista de Trabajo Social*. (WoS / Q 3). P. 205–213. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/interaccion/article/view/41392> (дата звернення 01.04.2024).
7. The Expanding Role of the Prosecutor in Juvenile Justice By: James C. Backstrom, Dakota County Attorney. URL: https://www.courts.ca.gov/documents/BTB_23_5P_7.pdf?fbclid=IwAR2A_Ln7EWdxjrFUpLqgDrZiu2H91gX7cSIHUHLmuEGtL6_Y16mH1IoMbbQ_aem_ASCESpwaF0EZmqzh38IyHzyHQgViXN5CyLjnYwRw0IhXjXxLeAV7CJ--uxd8CLJjfIeQcwptEdc5KZ4e6VvMwKU (дата звернення 01.04.2024).
8. Татарінов В., Татарінова А., Кривець О., Сябренок В. та Татарінова А. (2023). Ювенальна прокуратура: історичні та практичні аспекти діяльності. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. *Юридичні науки*, (2(65)). С. 41–47. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.2.6>
9. Попов Г.В. Прокуратура України у державному механізмі захисту прав і свобод дітей: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.10 / Національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2016. 38 с.
10. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини і пояснювальна записка: прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17 лист. 2010 р. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188> (дата звернення 01.04.2024).
11. Зауваження загального порядку Комітету ООН з прав дитини № 14 (2013) «Щодо права дитини на приділення першочергової уваги найкращому забезпеченню її інтересів (пункт 1 статті 3)». URL: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=ru&TreatyID=5&DocTypeID=11 (дата звернення 01.04.2024).
12. Наказ Генерального прокурора «Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству» від 04 листопада 2020 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20#Text> (дата звернення 01.04.2024).

13. Наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України «Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» 21 січня 2019 року № 172/5/10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> (дата звернення 01.04.2024).
14. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора «Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб через регіональні / міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги» від 07 лютого 2023 року № 493/5/67/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-23#Text> (дата звернення 01.04.2024).
15. Наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України «Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність» від 01 червня 2023 року № 150/445/2077/5/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text> (дата звернення 01.04.2024).
16. 25 фахівців посилили свій потенціал під час 5-го тренінгу «Моделі ефективної міжвідомчої взаємодії у кримінальних провадженнях за участі дітей». URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/25-professionals-improved-capacities-during-the-5th-training-on-models-of-effective-interagency-cooperation-in-criminal-proceedings-involving-children-?fbclid=IwAR01qUHhVidfXemDiMhqun2Wi0_hteoZPYWC9vbFHTZ4vKg12CZcyuTU_aem_ASDnXm_1KIAwZQsNG5TTvjmcryCzUg-tciH9IeAVcKmTHtmSc86SKYHxmOfkyDr8IdGIPTyLIN4y0yuyq8V-ShBLb (дата звернення 01.04.2024).
17. Висновок № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів про «Роль прокуратури за межами сфери кримінального права» прийнятий ССРЕ на 3-му пленарному засіданні (Страсбург, 15 – 17 жовтня 2008 р.). URL: https://old.gp.gov.ua/ua/cmo.html?_m=publications&_t=rec&id=101556&fbclid=IwAR1GI_cMmWTUT4ITTLw3UYHVmyuf1x9GX_D4W2FQTBUyWnbwD2VQCLUszE_aem_ASCnwrOK1wn5tyj66O96bScC934MUEChBt5YH8gASw-8_aFGt_xZuq6Zh_3cgBxYI-1Qo1qJolJvo1tJVj0HBoP1 (дата звернення 01.04.2024).
18. European judicial systems. Efficiency and quality of justice/ CEPEJ STUDIES No. 23. URL: <http://bit.ly/2hSLRrz> (дата звернення 01.04.2024).
19. Ярош І.С. Колізії щодо участі прокурора в цивільному процесі. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2021. Том 7. С. 87–95. DOI: 10.18523/2617-2607.2021.7.87-95
20. Павліченко І.М. Участь прокурора в захисті прав та інтересів дитини. Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2019. С. 312–315. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/24_05_2019/pdf/88.pdf (дата звернення 01.04.2024).
21. Висновок щодо проекту Закону України «Про прокуратуру». Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія). Ухвалений Венеціанською комісією на її 96му Пленарному засіданні (Венеція, 11–12 жовтня 2013). 35 с. URL: <https://gm.coe.int/1680097f7d> (дата звернення 01.04.2024).
22. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 19 березня 2024 року по справі № 340/11/23 (адміністративне провадження № К/990/25554/23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117799323> (дата звернення 01.04.2024).
23. Окрема думка судді Кравчука В.М. по справі № 340/11/23 (адміністративне провадження № К/990/25554/23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117974624> (дата звернення 01.04.2024).
24. Тимошевська І.П. «Правовий статус прокурора в цивільному процесі в умовах сучасного законодавства». *Теорія і практика правознавства* 2(16) (2019). С. 1–12. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2019.16.186036>

Parkhomenko P. Prosecutor in the child-friendly justice system

Summary. The article is devoted to the generalization and analysis of scientific developments, international standards, current legislation and the practice of its application, on the basis of which it is possible to highlight the importance of the role of the prosecutor in the child-friendly justice system, the positive and negative aspects of the relevant competence to protect the rights of the child, on the basis of which the ways of improving the functioning of the described subject of child-friendly justice.

Conclusions were made that in modern conditions the prosecutor occupies an important place in the child-friendly justice system and his functions are not limited to court proceedings.

The activity of the prosecutor as a subject of child-friendly justice covers both the sphere of criminal justice and other spheres not related to bringing children to criminal responsibility. At the same time, the experience of other countries does not exclude the prosecutor's ability to act outside of criminal proceedings.

In general, the policy of the Office of the Prosecutor General is aimed at the implementation of international standards in the field of child-friendly justice and shows the implementation of many of its elements in practical activity, especially in the field of criminal justice, in relation to children who have come into conflict not only with the law, but also are in contact with the law.

Along with this, the issues regarding the status of the prosecutor in protecting the rights of the child in non-criminal proceedings and the possibilities of his actions in the interests of the child remain unresolved, which is caused by both the shortcomings of the legislative regulation and the corresponding approaches in practice, which requires further discussion and scientific analysis.

Key words: child rights, child-friendly justice, best interests of the child, prosecutor; specialization of specialists.